

Karanlıklar Prensi'nin ölümü

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Balthus'un, 20. yüzyılın son ressamının ölümü kaç anlama geliyor? Balthus, gerçek bir efsaneydi. Polonya soylusu bir adamın oğluydu ama yetişmesinde yadsınamaz emeği olan Rilke'nin gayrimeşru çocuğu olduğu sanılıyordu.

Çocukluğu, 1920-30'ların Almanya, İsviçre ama en çok da Paris entelektüel çevrelerinde geçmişti. Andre Gide destekçilerinden birisiydi.

O yılların Avrupa'sı ardi ardına patlayan sanat akımlarıyla çalkalanıyordu. Picasso ve Braque, 1915'lerde kübizmi başlatmış, ortalığı karıştırmışlardı. İçinde yaşadığı gerçeklik, onu anlamak ve anlatmak için kullandığı zaman - mekan sıralaması, optik dünya insana dar geliyordu. Einstein bilimde, Freud bilinçte relativizmin temellerini atmıştı. Yeni bir çağ başlıyordu.

Balthus, yeniliğin ama her ne pahasına olursa olsun yeniliğin her şey demek olduğu 'öncü' (avant - garde) sanata hiçbir zaman yakın olmadı. Onun resmi, 20. yüzyılın ikinci büyük sanatsal hamlesinden, Üstgerçekçilikten (surrealizm) beslenmeye başlamıştı.

Bu, Balthus'un sonuna kadar izleyeceği ve onu daima sıradışı bir adam yapacak olan temel niteliğiydi. Gerçeğin başka bir boyutunun da olabileceğini, o boyutun insanın karanlık yanıyla iç içe geçebileceğini Balthus hiç unutmadı. Üstelik, resimlerinin arka planına Üstgerçekçi bir zorlama, bir imgesel anlatım yerleştirirken bunu Dalí'den, Magritte'ten daha farklı bir yaklaşımla yaptı. Onların gerçeğin sözcükle ifade edilen, ancak dille anlaşılabilen anlamlarını zorlayan simgesel anlatımına hiç yönelmedi. Balthus, en çok yakın olduğu de Chrico gibi, Üstgerçekçiliği bir atmosfer olarak, düşler dünyasını harekete geçiren bir olanak olarak kullandı. Çünkü, yapmak istediği farklıydı.

Balthus, Batı sanatının asıl dayanağı olan 'kötücüllüğün' başka bir düzlemdeki adıydı. Bazen 'sapkınlık' gibi ucuz bir sözcükle açıklanmaya çalışılan insanın bu gerçek niteliklerinden birisini, Balthus, çok 'sıradan', günlük şeylerin içinden vermeye çalışıyordu ve bu nedenle çok ama çok rahatsız edici oluyordu. Lautreamont'dan başlayan, Sade'dan geçen, Poe'yla bütünleşen ve tüm Üstgerçekçileri etkilemiş olan, 'patafizik' sanatçılar, onun da çıkış noktasını oluşturuyordu. O nedenle, daha sonra Bataille'in 'kötülük edebiyatı' diye nitelendirdiği edebiyatın en seçkin

örneklerinden birisi Uğultulu Tepeler'i resimleyecek, 'deli' Üstgerçekçi Artaud'nun yakın arkadaşı olacak ama asıl ününü, ergenlik çağındaki kız çocuklarının kışkırtıcı cinselliğini resmederek sağlayacaktı. Resimlerinde daima bir röntgenci konumundaydı. İzleyeni de aynı konuma itiyor, onu görmekten hacip duyacağı hayasız bir görüntüye bakması için kışkırtıyor, kendisiyle yüzleşmeye zorluyordu. Sonuna kadar da bu konuda direndi. Sonra, İsviçre'de aldığı büyük eve çekilecek, orada, çocuk yaşında evlendiği Japon karısı ve ondan olan kızıyla, bir çocukken model olarak kullanmaya başladığı bir başka kızla birlikte, söylentiler doğuran gizli hayatını yaşayacaktı.

Balthus'u modern resim odağına yerleştiren bu 'içeriği' yansıtmakta kullandığı biçimdi. Klasik dünya onun için vazgeçilmezdi. Gençliğinde hayran olduğu ve yapıtlarının kopyasını çıkardığı della Francesca'dan başlayarak, daima Rönesans resminin 'düzen' anlayışını, derinlik duygusunu, basitlik içinden doğan karmaşa çağrışımlarını kullandı. Kişisel hesaplaşmamı asla bitiremediğim o büyük Rönesans resminin çağdaş uzantısıydı.

Hayatım boyunca tutkuyla bağlandığım karanlık şeyleri hep pelerinin altında saklayan 'Karanlıklar Prensi'ydi. Öldü!